

“JOYZ KEROL OATES ASARLARIDA “FOJIAVIY AMERIKA”

Axmadjonova Gulxumor Mirzajonovna

Namangan Davlat Universiteti Ingliz tili va adabiyoti kafedrasida

Adabiyotshunoslik (ingliz adabiyoti) II kurs magistranti

Tel: +998972730188

Annotatsiya. Tanqidiy realism har qaysi millat, madaniyat adabiyotida muhim o‘rin tutadigan adabiy oqimlardan biri hisoblanadi. Shundan kelib chiqadiki, ushbu adabiy yo‘nalish o‘zining mashhur namoyondalariga ega. Joyz Kerol Oates ham tanqidiy realism yo‘nalishida amerika adabiyotida muhim o‘rin tutadi, uning asarlari deyarli o‘zbek tiliga tarjima qilinmagan bo‘lsada, jahon adabiyoti muxlislari rus va ingliz tillarida uning asarlarini sevib mutolaa qilishadi.

Kalit so‘zlar: tanqidiy realism, korrupsiya, jamiyat muammolari, leytmotiv

«ТРАГИЧЕСКАЯ АМЕРИКА» В РОМАНАХ ДЖОЙС КЭРОЛ ОУТС

Ахмаджонова Гулхумор Мирзажоновна

Кафедра английского языка и литературы, Наманганский

государственный университет

Литературоведение (английская литература) магистрант 2 курса

Телефон: +998972730188

Аннотация. Критический реализм - одно из литературных направлений, занимающих важное место в литературе любого народа и культуры. Отсюда следует, что у этого литературного направления есть свои известные представители. Джойс Кэрролл Оуэс также занимает важное место в американской литературе в направлении критического реализма, хотя ее произведения почти не переводятся на узбекский язык, поклонники мировой литературы любят читать ее произведения на русском и английском языках.

Ключевые слова: критический реализм, коррупция, социальные проблемы, лейтмотив.

“TRAGIC AMERICA” IN THE NOVELS OF JOYCE CAROL OATES

Akhmadjonova Gulxumor Mirzajonovna

Department of English Language and Literature, Namangan State University

Literary studies (English literature) 2nd year master's student

Phone: +998972730188

Annotation. Critical realism is one of the literary trends that occupy an important place in the literature of any nation and culture. It follows that this literary direction has its famous representatives. Joyce Carol Oates also occupies an important place in American literature in the direction of critical realism, although her works are almost never translated into Uzbek, fans of world literature love to read her works in Russian and English.

Key words: critical realism, corruption, social problems, leitmotif

Joyz Kerol Oats mashhur amerikalik yozuvchi, shoira va yetuk maqolalar muallifi hisoblanadi. U asar yozishni boshlagan paytlaridayoq asosiy e'tiborni Amerika hayoti, uning barcha hayotiga kirib borgan, o'sha davrda hukrmon bo'lishga intilgan fojiaiviy muammolar – korupsiya, zo'ravonlik, irqar tengsizligi, zamonaviy kapitalizm oqibat va natijalari haqida o'quvchiga o'tkir qalami bilan yetkazib berishga harakat qilgan.[1] “Fojiaviy Amerika” Oates ijodini belgilovchi asosiy hususiyat bo'lib qoldi. XIX va XX asr dan boshlanib hayot tarziga kirgan turli ziddiyatlar, milliy imperialism, korrupsiya va boshqa ijtimoiy muammolar Joyz Oates tomonidan asarlari orqali tanqidiy usulda bayon etildi. Bir so'z bilan aytish mumkinki, Oates mana shu yo'nalishda Amerika adabiyotida o'ziga hos o'rinni egalladi. Uning asarlarining o'ziga hosligi yozuvchi inson taqdirining fojiali chiziqlariga katta e'tibor beradi, kapitalistik shahar va undagi insonlarning o'zaro begonalashuvi yaqqol tasvir etiladi.

Oates o'z asarlarida qahramonlarini o'zini izolatsiyalagan insonlardan, jamiyatdan uzilganlardan yaratadi. Ushbu qahramonlar uning asarlarining bosh leytmotivini tashkil etgan. Yozuvchi mistik kuchlarni rad etmasa ham, asosan reallik, ayni dunyoda kechayotgan haqiqatni afzal ko'radi. Yozuvchi asarlari qahramonlari uchun ushbu boshi berk ko'chadan chiqishni yagona yo'lini taklif etadi. Bu yo'l burjua siyosati kishanlaridan halos bo'lish va o'zligini saqlab qolish edi. Ammo bu yo'lda ham asar qahramonlari yo'llaridan adashib tushkunlik va g'amga tushib qolishadi. Jamiyatdagi shavqatsizlik va zo'ravonlik odamlarning ma'naviy jihatdan o'zligini topishiga to'sqinlik qilib keladi.[2]

Joyz Oatesning fikricha har bir inson jamiyatda o'z o'rnini topishga intilishi, harakat qilishi, boshqalar uni o'zgartirishiga yo'l qo'ymasligi va ayniqsa turli davriy hurujlar vaqtida o'zligini yo'qotmasligi kerak. Uning “Yorug'lik farishtasi” romanida terroristic voqealar aks etganiga qaramay, siyosiy jinoyat qilganlarni jazolanishi mahkum etilishi o'quvchilarda katta taasurot uyg'otadi.

Uning yana bir mashhur asarlaridan biri “Meri: hayot” romanida asar qahramoni oddiy adabiy tanqidchidan siyosiy kurashuvchiga aylangani qalamga olinadi. Ushbu asarida yozuvchi adabiy kritikani mohirona ishga soladi, asarning asosiy syujeti ham qahramon qizning siyosiy tanqidchiga aylanishi yo'lidagi voqealar bilan rivojlanadi. Asarida Meri Knauerni “ayol – jangchi” sifatida tasvirlaydi. O'z kuchiga ishongan Meri oliy maktabni tugatgach kritik prozada ish olib boradi. Bu voqealar asarning

klimaksida berilgan. Voqealar rivojida yozuvchi endi qahramonning ichki tugʻyonlarini tasvirlaydi, yaʼni Meri ichki meni bilan kurash olib boradi.

Qisqacha roman voqealari quyidagicha kechadi: Meri 25 yoshida Nyu Hempshir kollejiga oʻqishga kiradi, u yerda keyinchalik professor darajasiga erishadi. Uning maqolalari “Meridian” jurnalida bosib chiqariladi, ushbu jurnal muharriri esa uning yaqin doʻstiga aylanadi. Keyinchalik Meri jurnalda bosilgan maqolalar uning ilmiy ishiga yordam bermasligini bilib qoladi. Kollejda esa professor oʻrni uchun oʻyinlar ketayotgan boʻladi, Meri bundan juda oʻksinadi va bunday qogʻozbozlik, hujjat ishlari uni juda charchatdi. Bu voqealar orqali Oates oʻsha davrdagi Amerika qoʻshma shtatlari oliy taʼlim tizimidagi korrupsiya illatini yorqin ravishda ochib beradi.

Uning asarlarida buyuk rus yozuvchisi Fyodor Dostoevskiydan ilhomlanib olingan voqealar rivoji, qahramonlar karakter hususiyatlarini koʻrishimiz mumkin. Joyz Oates Amerika adabiyoti kritikal realism yoʻnalishining asosiy namoyondalaridan biri hisoblanadi. Uning asarlarida haqiqiy hayot, kunlik davr va insonlar yashash tarzi tanqidiy jihatdan olib koʻrsatilgan. Buni oʻzi ham koʻp bora taʼkidab oʻtgan.[3]

Yozuvchining “Tong oʻgʻli”, “Sibel”, “Muqaddas boʻlmagan sevgi” [4]kabi asarlari insoniyatning maʼnaviy tashnaligi, ijtimoiy – axloqiy inqiroz muammolariga bagʻishlangan. “Tong oʻgʻli” romani chiriyotgan Amerika provinsiyaviy atmosferasi, unda istiqomat qilayotgan odamlarning maʼnaviy va ijtimoiy manfaatlarini keng ravishda ochib beradi. Bu asarda dinga boʻlgan qarama qarshi munosabatlar yaqqol aks ettiriladi. Bu oʻrinda yozuvchi materialistic jihatdan dinning gʻayriinsoniy mohiyatini ishonchli tarzda ochib beradi va oʻziga hos ravishda insoniylik jihatdan dinni yoqlab chiqadi. “Sibel” romanida esa yozuvchi asar qahramoni ichki ziddiyatlar, kechinmalar girdobida yolgʻiz qoladi, natijada insonning begonalashuvi, shaxslararo aloqalar inqirozining sabablari tasvirlanadi.

Xulosa qilib aytganda Joyz Oates yozish uslubining asosiy va muhim sifati bu badiiy jihatdan atrofni kuzatish va ushbu voqelikni mahorat bilan asarga aylantirishda yaqqol koʻrinadi. Uning ijodi Amerika realizmida muhim oʻrin tutadi. Koʻplab yozuvchi va tanqidchilar Oatesni Amerika voqeligini haqiqatda aks ettirgan “rassom” deb eʼtirof etishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. http://en.m.wikipedia.org/wiki/Joyce_Carol_Oates
2. Toshnazarovna, E. M. (2022). ALLUSIONS TO HISTORICAL CHARACTERS AND EVENTS IN THE NOVEL BELLEFLEUR BY JOYCE CAROL OATES. Барқарорлик ва Етакчи Тадқиқотлар онлайн илмий журнали, 2(1), 274-277. <http://sciencebox.uz/index.php/jars/article/view/861>
3. Yuldasheva Feruza Erkinovna. (2022). The Principle of Politeness in the English and Uzbek Languages. Eurasian Research Bulletin, 6, 65–70. Retrieved from <https://www.geniusjournals.org/index.php/erb/article/view/799>
4. <https://www.biblio.com/joyce-carol-oates/author/633>